

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentaria Ac Disputationes In Primam Partem Divi Thomae

Cvm Variis Indicibvs

De Deo Effectore, Creaturarvm Omnivm Tractatvs II. De Opere Sex
Diervm, Ac Tertivs De Anima

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1622

II. Quid sint species intentionales.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93575](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93575)

per forma sibi naturali, & perfectione necessaria ad intelligendum: si non est capax: ergo separatus à corpore non poterit naturaliter recipere species intelligibiles, atque adeo nec intelligere naturaliter, cum ibi non sint phantasmata à quibus determinetur. Tandem in eodem subiecto sunt habitus, in quo species: sed habitus intellectuales subiectiue insunt intellectui: ergo, & species, cum habitus cognoscitiuis ponatur ad facilitandam potentiam in usu specierum. Ad argumenta igitur respondetur terminum productum per actionem non posse esse principium actionis, obiectum autem potentiae cognoscitiuae per cognitionem productum non esse, ideoque posse praequiri ad actionem. Ad secundum negandum species fictitias esse, ut satis probatum est, patebitque amplius sequenti capite.

CAPVT II.

Quidnam sint species intentionales.

1. *Suppositio pro resolutione.*

Quoniam species sunt quasi instrumenta quaedam, per quas communiter obiectum cognoscibile vnitur potentiae, ideo necessarium est perfecte illas cognoscere. Et primo supponendum est huiusmodi species esse entia realia: probauimus quidem illas esse, quod est essentia realia, nam quod non habet entitatem realem, non est. Quo supposito quaerimus, an sint substantiae, vel accidentia, an materialia entia, vel spiritualia, & quem modum essendi habeant.

2. *1. Assertio. Probatur de speciebus sensuum exteriorum id consistat, cum fiant ab exterioribus accidentibus sensibilibus, & ab illis dependant in consensu.*

Prima conclusio. Omnes species sunt accidentia quaedam. Probatur inductione. Ac primo de speciebus sensuum exteriorum id consistat, cum fiant ab exterioribus accidentibus sensibilibus, & ab illis dependant in consensu. Secundo, quia fingi non potest, quae substantiae sint, nec vlla ad id occurrat necessitas, ordinantur nempe ad motendum sensum, illumque actuandum, ad hoc autem munus satis est esse qualitates. Tercio, nullum est agens à quo producantur tales substantiae, neque possent peruenire usque ad sensum tam breui mutatione, quam saltem perueniunt visibiles species. De speciebus quoque intelligibilibus certissima est assertio, substantias enim spirituales praeter humanas animas denuo creati inauditus est, ne dicam temerarium.

De intelligibilibus.

3. *De speciebus sensuum interiorum id consistat, cum fiant ab interioribus accidentibus sensibilibus, & ab illis dependant in consensu.*

De speciebus sensuum interioris, quae phantasmata appellantur, fuit opinio quorundam esse corpuscula quaedam, hoc est, spiritus animales in cerebro existentes, representantemque res ipsas sensatas, siue per substantias suas, siue per accidentia ipsis spiritibus inherencia. Tum quia si phantasmata inhaerent interno sensui, semper illum mouebunt ad operandum, atque adeo semper deberet cognoscere, quod falsum esse liquet experimēto. Tum quia laeso cerebro amittuntur saepe phantasmata: sunt ergo corpuscula aliqua, quae corrumpuntur. Probatur tamen assertio quoad has etiam species. Primo à pari ratione. Nam si in reliquis potentijs perfectioribus, ac minus perfectis, species sufficiunt accidentales, cur non in phantasia? Maxime cum eadem rationes procedant, quod ad munus suum sufficiat esse qualitates, quodque non sit agens, à quo producantur substantiae. Est praeterea speciale argumentum, nam tales substantias materiales esse oporteret, & corporeas: occuparent ergo locum, proindeque innumera penè phantasmata in angustissimo cerebro reciperentur, cum sola representent indiuidua, quae per phantasmata innumera ferè à nobis percipi, notissimum est. Quis autem credat posse cerebrum tot carpere corpuscula locum occupantia.

Secundo. *Sed de his etiam probatur assertio.*

4.

Neque rationes paulo ante factae vrgent, quia

etiam intellectus species plurium rerum sibi inherentes habet, cum non semper actu intelligat. Adde, quod licet essent corpuscula eadem, si quae est, procederet difficultas: quod ergo potentia non actu intelligat, aut cognoscat omnia, quorum habet species, ex eo prouenit, quod non cooperetur semper representationi omnium specierum, aut ob alia diuerticula, aut aliquando ex libertate, ut in homine. Quod verò laeso cerebro amittantur phantasmata, non ideo est, quod sedem deserant corpuscula illa, contingunt enim talia symptomatica absque ruptione cerebri, vel fractione illius, ut necesse erat ad egressum corpusculorum: prouenit ergo ex eo, quod virtus cerebri inepta reddatur ad vtendum phantasmatis, vel ex eo quod phantasmata pendant in consensu à recta dispositione cerebri, qua dissoluta corrumpuntur: constat ergo vniuersalis conclusio posita, omnes species intentionales esse accidentia, atque adeo qualitates, cum ad aliud praedicamentum pertinere non possint.

Et ex hac conclusione infero primo inter potentiam & speciem intentionalem esse solam accidentalem vniorem, utpote inter accedens, & subiectum, neque vllam maiorem posse excogitari, quidam Caetanum fingit 1. part. 14. art. 1. exponens famulum Commentatoris dictum, quod ex intelligibili, & intellectu magis vnum fiat, quam ex materia, & forma, ex quibus & vnum tertium ab utraque distinctum resultat, & materia ipsa nequitiam forma efficitur: at vero ex obiecto, & illius potentia tertium non resultat, sed potentia fit ipsum intelligibile, siue obiectum. Illud tamen dictum in rigore falsum esse censo. Nam inter materiam, & formam substantialis vno datur, ex illisque fit per se vnum inter potentiam vero & obiectum non potest intelligi vno plusquam accidentaliter, maxime quando vno fit media specie, ut in praesenti, nec alio modo dici verè potuit intellectum fieri ipsum intelligibile, nisi quatenus informatur specie illud representante: hoc autem modum accidentalis vniorem non transcendit. Praeterea intellectus beati diuinam essentiam videns, illi intimè vnitur, nullo autem modo dici potest, quod sit ipsa essentia, nisi forte nimium metaphorice: ergo, &c.

At occurrit Caetanum intellectum fieri ipsum intelligibile intelligibiliter, non realiter: hoc vero quomodo intelligibiliter dicatur, non intelligo, reuera namque sola ibi potentia, & species, vnioreque accidentaria, ac realiter inter ipsas inueniuntur: quid ergo per vocem intelligibiliter, importari amplius fingitur. Praeterea autem vniri intelligibiliter est vniri realiter, aut non: si hoc dicatur, profecto ex vi illius vniorem sequi non posset realis actio, seu cognitio: si vero primum respondeatur, iam distinctio est superflua, & procedit argumentum, quod fit vno inter res distinctas, & non est substantialis, cum sit inter accidentia: ergo accidentaliter erit, quod est intentum, atque adeo nec maior erit, quam inter materiam, & formam, neque potentia fiet ipsum obiectum. Item quando ait intellectum fieri intelligibile, vel id intelligit de intellectu praefixo ab specie, vel cum specie composito. Primum dici non potest, quandoquidem potentia praefixa ab specie nihil reale habet, quod antea non haberet. Secundum autem nihil aliud dictum est, quam quod compositum ex potentia & specie ipsum fit obiectum in esse representatiuo. Eiusmodi tamen compositum vniore tantum accidentali vnum est quod intendimus. Respondetur potest pro Caetano, & ipsius principijs, quod species duo habeat, esse nimirum imaginem, & esse qualitatem, atque ut qualitatem inherere, vnumque per accedens efficere: ut imaginem vero non inherere.

SVAREZ
de Angelis, op.
re 6. d. 1. rum. et
anima.

TON TOM
III
I. part. 14. art. 1.

D. V. 2.

inhabere, sed immediate vniri potentia, adeo vt potentia fiat res ipsa quæ representatur, sed de hac distinctione quid sentiendum sit infra dicemus n. 27. Attamen quod ad rem attinet, impertinens est nam species sub quacunque ratione, non potest non esse accidens à potentia distinctum, ac adeo nec nisi accidentalem vnionem cum illa causare.

Secundo colligitur ex hac conclusione speciem intentionalem asserere secum proprium esse accidentale, illudque tribuere potentie per realem inhaerentiam ad illam, in quo etiam falsus est Caietanus 1. part. quæst. 12. art. 2. circa tertium, dicens speciem vt constituit potentiam in actu primo per realem inhaerentiam habere esse imperfectum, vt vero constituit in actuali cognitione habere perfectum: nam species, inquit, comparatur ad actum, sicut forma ad esse, eo quod esse ipsius speciei quatenus intelligibilis, est intelligere, quæ omnia mihi non sunt intelligibilia. Nam primo, quid quæso significat intelligere esse ipsum speciei esse? Nam species propriam entitatem habet distinctam ab actu cognoscendi, quam conseruat, siue potentia actu cognoscatur, siue actetur. Secundo quomodo quæso intelligitur, effectum formalis speciei esse intelligere? Namque effectus formalis à forma accidentali tribuitur inhaerendo, species autem inhaerendo non tribuit cognitionem cum possit, vt dixi, species inhaerere intellectui, quin ipse intelligat. Vnde sumitur aliud argumentum: nam effectus formalis est inseparabilis à forma quandoque est in subiecto: sed actus cognitionis separatur ab specie: ergo non est effectus formalis illius. Item actus, & species sunt duæ qualitates distinctæ, vna autem qualitas non potest esse effectus formalis alterius, liquidem vtraque earum est forma distincta, proindeque potens distinctum effectum formalem conferre. Denique, infra probabimus speciem concurrere effectiue ad actum: non ergo causa est formalis illius: habet ergo species proprium esse distinctum ab actu, quod confert subiecto. Si vero roges quam denominationem subiecto tribuat, respondebimus carere vocabulo, tum quia species sunt ignotæ, & sensibus haud satis perspectæ: tum quia species potissimè ordinantur, vt representent obiecta, deferuntque cognitioni, atque id precipue in illis considerari, omnia denominatione subiecti, quæ ad hoc munus est quasi per accidens.

Vltimo tamen est in hac conclusione notandum, si contingat aliquando ipsum obiectum immediate vniri potentia, vt in beatis fieri credimus, aut etiam in substantiis separatis, quando seipsas cognoscunt, tunc non esse necessariam speciem, quæ sit accidens.

Secunda conclusio. Species non sunt eiusdem rationis cum obiectis suis. Conclusio est Aristotelis lib. 2. de Anima, c. 12. dicente sensus recipere species sine materia: materiam vocat ipsam naturam realem qualitatis, quod est dicere, visum non recipere ipsum colorem materialiter, sed quandam speciem illius representatricem: significat ergo a parte speciem, & colorem differre specificè. Præterea de speciebus intelligibilibus constat conclusio. Sunt enim accidentia spiritalia, res autem cognita sepe est substantia, vel res materialis: de sensibilibus vero ostenditur: nam obiectum sepe habet contrarium, non item species: sic albedo, & nigredo contrariæ sunt, species autem illarum minimè, cum possint in eadem pupilla, aut medio diaphano simul existere, ac deferuire ad vtrumque colorem conspiciendum.

Occurrit Durandus eo in euentu speciem albedinis, & nigredinis non duplicem, sed vnā mediam esse representantem vtrumque colorem, sed plane impossibile videtur, res adeo diuersas, &

contrarias per vnicam speciem representari, maxime cum possint albedo & nigredo in gradu intensissimo obijci aspectui, quod difficilius contra Durandum militat, asserentem species eiusdem rationis esse cum ipso obiecto, vt infra videbimus. Atque per hæc non solum probatur species contrariorum obiectorum esse distinctas, quamuis simul sint in eodem medio, sed etiam tot multiplicari species in oculo, quot sunt res visæ, vel representatæ, cum non possit vnica species esse similitudo tam multiplicium obiectorum, nisi sit eminentior, & altioris ordinis, qualis non est species sensibilis, neque appareat, à quo talis species, produci queat. Vnde in solis Angelis illa speciem eminentia concedi solet. D. Thomas tamen in 3. d. 14. quæst. 1. art. 1. quæstionum. 4. ad secundum, scripsit per eandem imaginem speculum videri, ac rem in speculo: ratio tamen facta contrarium probat: aliaque experientia similiter, stat enim videri speculum, & non rem, esto in illo fiat reflexio, veluti si oculus in ea distantia sit, ad quam perueniat directæ species speculi, & non reflexa obiecti. Nec effugies, si dicas præter speciem, debitam quoque propinquitatem postulari ad cernendum: postulari enim merito potuit, vt obiectum speciem sui produceret, quod in casu proposito iam conceditur: at vt potentia, idonea specie iam recepta, ad actum suum immanentem eliciendum, propinquitatem cum obiecto postulet nulla ratio exigit: alioquin similem quoque propinquitatem in internis potentijs postularem.

Præterea arguitur pro conclusione. Quia si species coloris esset color, posset videri in ipso aere, non videtur autem nisi interminato corpore, verbi gratia, parete: ergo, &c. Item si color esset, profecto in oculo impressa sensationem non causeret, iuxta Aristotelem pronuntiantem sensibile supra sensum non efficere sensationem. Rursus color colorem non producit: at coloris species per medium aliud, atque aliud, vt instrumentum saltè obiecti efficienter diffunditur. Ad hæc si species albedinis esset albedo, impediret visionem nigredinis, non tamen impedit: ergo, &c. Vltimo species sensus interioris eiusdem sunt ordinis cum externis, sed internæ non sunt eiusdem ordinis cum obiecto, imaginatiua enim non habet intra se sonum, vel odorem realiter: ergo neque externæ species eiusdem rationis sunt cum obiectis. Atque hanc conclusionem docet D. Thom. de verit. q. 8. a. 11. 7. Metaph. lect. 6. Comment. ibi text. 27. Albert. 1. 2. Anima tract. 4. cap. 11. & D. August. 7. super Genesim ad literam, c. 2. qui omnes aiunt species representantes contraria posse esse simul in eodem subiecto, eo quod qualitates intentionales inter se contrariæ non sunt. Aristoteles quidem secundo de Anima, text. 147. & sequentibus, inquirens quomodo contrariorum rerum species possint esse simul, non satis resoluit: attamen in fine libri de sensu & sensibili communem illam solutionem asserit, vbi D. Thom. lect. vltima, rem optime exponit.

Contra satis confirmatam assertionem de speciebus præsertim sensibilibus opinatur Durand. in 2. d. 3. quæst. 6. nu. 17. & in 4. distinct. 49. quæst. 2. tertionem se num. 13. Valles lib. 2. controuersiarum, cap. 28. vbi opponunt multa de speciebus docet, sed multa non vere. Arguunt igitur primo. Ita se habent obiectum, & species, sicut lux, & lumen: sed hæc sunt eiusdem speciei: ergo & illa. Neganda tamen maior propositio, quamquam minor etiam dubia sit. Secundo species est similitudo rei, similitudo autem non est inter ea, quæ specie differunt. Sed hoc argumento probaretur, speciem quoque intelligibilem caloris eiusdem speciei esse cum calore: quod tamen est aperte falsum, vnde dicitur simili-

Species sensibiles multiplicatur ad multiplicationem obiectorum.

Refellitur exemplum D. Thom. quo fauatur Durandus.

11 Probatur 3. eadem assertio.

Probatur 4.

12 Contra assertionem se in 2. d. 3. quæst. 6. nu. 17. & in 4. distinct. 49. quæst. 2. tertionem se num. 13. Valles lib. 2. controuersiarum, cap. 28. vbi opponunt multa de speciebus docet, sed multa non vere. Arguunt igitur primo. Ita se habent obiectum, & species, sicut lux, & lumen: sed hæc sunt eiusdem speciei: ergo & illa. Neganda tamen maior propositio, quamquam minor etiam dubia sit. Secundo species est similitudo rei, similitudo autem non est inter ea, quæ specie differunt. Sed hoc argumento probaretur, speciem quoque intelligibilem caloris eiusdem speciei esse cum calore: quod tamen est aperte falsum, vnde dicitur simili-

Secundo.

Tertio.

similitudinem in essendo requiret quidem unitatem specificam, non tamen similitudinem in representando. Tertio actio obiecti est uniuoca: ergo uniuocum effectum producit. Negandum tamen antecedens, sed quomodo sit actio illa æquiuoca, dicemus infra.

13
Quarto.

Quarto, & difficile arguitur. Nam species visibilis, verbi gratia, coloris est visibilis: ergo est color. Antecedens manifestum videtur, tum de specie in speculo, quam quisque ibi de seipso conspiciat: tum de radijs solaribus vitrum coloratum transmittentibus, eiusdem enim coloris conspiciuntur: talis autem color, non nisi species visibilis à colore intrinseca causata, censeri potest. Ad primum exemplum communis conceptio vulgi est, videri rem in speculo eo modo, quo videretur in sui imagine instrumentali. Vnde licet visio ad rem ipsam re vera terminetur immediatè, non ad speciem speculi, apparet tamen terminari: iuxta quam vulgarem conceptionem occurri posset, speciem secundum entitatem quidem suam non videri, attamen quod representatiua est, ac veluti in transcurso, seu obiter posse videri, quia ut sic induit eandem vicem, quam ipsum obiectum.

Quorundam
responsio.

14 Sed hæc responsio non probatur. Primo, quia non satis intelligitur, ut quippiam non videatur in entitate sua, in esse tamen representatiuo videatur, nam representatiuum esse, reale quippiam est, & in quantum representans, in tantum est ens:

Refellitur
duplex
experimento.

ergo si videtur representans, videtur secundum entitatem aliquam. Secundo falsum est, quod visio terminetur modo aliquo ad imaginem in speculo, hoc enim tantum deseruit, ut in eo fiat reflexio specierum ad videndum rem immediatè in seipso, id quod ostenditur duplici experientia. Primo.

Primo.

Nam quod conspici putatur in speculo, non conspiciatur in speculi superficie, sed quasi in profundo, in tanta scilicet distantia, quanta distat ab ipso speculo: species autem attingit solum speculum secundum illius superficiem, & ad summum secundum eam crassitiem, in qua fortè sit transparenens: si ergo ipsa inhaerens in speculo videretur, non adeò profunda appareret: obiectum ergo est quod immediatè videtur cum distantia sua ab speculo. Secunda experientia eorum, qui vident per inspicillares à longè. Nam si obiectum sit à tergo longè distans, & speculum propè visum cernitur optimè obiectum à tergo existens: non ergo videtur species existens in speculo, sed id quod longè existit, siquidem inspicilla supponuntur apta ad videndum distans, & inepta ad videndum propinquum, nam species speculi utpote propinquissima non rectè videretur.

Secundo.

15 Dicendum est ergo ad illud exèplum non videri speciem, sed reflecti in speculo, peruenireque ad oculum, tum videri per eam immediatè obiectum, cuius species à speculo reflectitur. Ad aliud de vitro colorato sunt qui dicant ibi produci verum colorem, quia licet per se actius non sit sui similitudo, adiutum tamen Solis radijs potest illum producere saltem remissè. Alij volunt ibi tantum esse species coloris, ac videri: sed neutrum dicere cogimur, ut latius cap. 16. constabit: dicendum ergo esse ibi tantum splendorem quendam, apparere verò coloratum propter species rubei coloris illi admixtas, reflectentesque ad oculum; nec ipsas videri, sed per eas colorem à quo fiunt.

16

Tertia asser-
tio bipartita
unde constat
prima pars.

Tertia conclusio. Species intentionales in solo intellectu sunt spirituales, & indiuisibiles: in alijs autem potentijs cognoscitiuis sunt materiales, & diuisibiles. Prima pars est certa, supposito quod supra ostensum est, has species subiectiue residere in intellectu: nam accidens proportionatur subiecto, in quo est, intellectus autem est spiritualis: ex-

go & species in illo inhaerentes. Secunda verò pars est contra Paulum Venetum 1. de Anima, text. 127. & Pisandum in sua perspectiua parte secunda, propositione 5. qui vniuersaliter asserunt omnes species etiam sensibiles esse indiuisibiles, & immateriales, tamen conclusio illa consimilitudine certa. Nam accidens proportionatur potentie, in qua subiectatur, sed potentie omnes sensitiue materiales sunt, & extense: ergo & species, quæ ibi dem subiectantur. Confirmatur experientijs. Nam in speculo species reflectitur extenso modo, siquidem fracto speculo, in quo integra facies representabatur, pars speculi partem faciei tantum reddebat: ergo, &c. in paruo quoque speculo apparet res minor, & in maiori maior: ergo in maiori speculo producit maior species, & in minori minor: si autem indiuisibilis esset, semper æqualis produceretur. Denique stat partem obiecti, non visio toto: est ergo partialis species representans partem, & totalis representans totum, quod cum indiuisibilitate stare non potest.

Sed restat tunc difficultas circa secundam partem conclusionis. Nam species, verbi gratia, vilis extensa dicitur ac per diuersas sui partes, diuersas partes obiecti representans: quæ ergo ratione potest representari, conspici per illam obiectum magnum, qualis mons. Respondent nonnulli à toto obiecto visibili vnam tantum speciem produci, quæ quidem, si consideretur secundum partes subiecti extensa est, & diuisibilis, secundum rationem verò representandi indiuisibilis, ita vt tota ipsa, & quælibet pars etiam totum visibile representet. Sed contra hanc responsionem procedunt etiam rationes adductæ, & experientie: ostendunt siquidem experientie partem speciei representantem partem obiecti, & non totum. Præterea ex eadem responsione sequitur speciem à duobus partibus, verbi gratia, impressam oculis, non duplicem esse, sed vnam, quæ per quamlibet sui partem representat vtrumque partem, nam par est ratio de duobus partibus, & de duobus medietatibus eiusdem: consequens tamen falsum esse patet ex dictis in secunda conclusione.

Quare dicendum videtur, obiectum multiplicare sui speciem in circulum, id enim commune est agentibus naturalibus, vt sphaeram suæ actiuitatis vendicent circulearem, & speciatim de specibus Aristoteles asseruit lib. de sono, experientiaque comprobatur. Nam in ripa fluminis videtur quis, & per aerem, & per aquam versus omnem partem: multiplicat ergo sui species versus omnes partes: fit ergo vt obiectum, & secundum se totum, & secundum omnem sui partem producat speciem sui versus omnem partem medij: vnde nulla est medij pars, in qua non sit species totius visibilis. Porro illa species simplex non est (vt quidam volunt) sed composita ex multis partibus, per quas diuersas partes obiecti representat, experientia enim constat, vnam partem separabilem esse ab alia: vt si occultetur, vel auferatur pars obiecti, auferatur sanè species illius, & non aliarum partium, quas non oportet in diuersis partibus subiecti existere, sed esse poterunt in eadem, componendo, integrandoque vnam speciem totius obiecti.

Sed tunc occurrit altera difficultas, nam si in eadem parte subiecti, & datur species representans totum, & pars etiam speciei representans quamcunque obiecti partem, representatio plane obscura erit, & confusa. Rursum si quando species visibilis in speculo reflectitur, in qualibet speculi parte est species representans totum visibile, profecto per quamcunque partem speculi fiet reflexio integra speciei, quod falsum est. Respondetur

SVAREZ
de Angelis, op.
16. d. 1. m. 1. c.
1. m. 1. c.

DE V. 2.

Respondetur negando representationem fieri confusam, vel obcuram, nam species ex obiecto pertingunt ad potentiam, vel speculum per lineam rectam, ac quantum fieri potest brevissimam, atque eo modo, & ordine, quo sunt inter se obiecti ipsius partes ordinatae: non est ergo unde confusio in representatione, aut visioe actuali proueniat: similiterque neganda confusio in speculi reflexione, nam per eandem lineam fit reflexio, per quam species ab speculo procedit, eodemque ordine, & modo, (imò talis processio reflexio ipsa est) ac semper illa pars speciei, quae per minorem lineam multiplicatur efficacius mouet potentiam, aut efficacius etiam reflectitur. Vltimus vero succedit tertia difficultas, quomodo res appareat maior, vel minor in certam distantiam, sed haec melius tractabitur in cap. 17 agendo de visu.

Quarta conclusio. Species intentionales non representant formaliter obiecta, sed effectiue tantum. Hanc multi non approbant post D. Thomam 1. p. quaest. 12. art. 2. & lib. 2. contra Gent. cap. 98. & lib. 3. cap. 49. neque illos omnino improbabilius sentire iudicamus. Veruntamen posita conclusio probabilior apparet. Primo, quia si species essent formales obiectorum representationes, effectum suum formalem necessarii communicarent potentijs, quibus inhaerent, atque adeo redderentur eo modo potentiae formaliter conformes suis obiectis, seu, quod idem est, formaliter cognoscentes, cum cognitio nihil sit aliud, quam formalis conformitas intentionalis inter potentiam, & obiectum: hoc autem praeter omnium sententiam diceretur, ac facile impugnatur: tum quia iam potentia post comparatas semel species semper esset in actu cognoscendi, quantumuis multas haberet, cum inhaerendo, necessario ei formalem suum effectum communicarent, tum quia iam voluntas ex illa sui obiecti representatione formali per speciem, moueri posset ad volendum, neque ratione vlla diuertere posset intellectum a representatione: quae omnia falsa sunt, & absurda.

Dices conformitatem potentiae ad obiectum per speciem impressam, esse solum in actu primo, siue habituali: cognitionem vero actuaalem, cum sit vitalis actus, ac inter ceteros potissimus, non recipi solum, sed elici quocumque deberet a vitali potentia, idque immediate, saltem partialiter, cum tamen ad speciem impressam potentia saepe receptiue tantum concurrat, aut si effectiue etiam aliquando concurrat, veluti cum species immediate ex obiectis non imprimuntur, eas non efficiat immediate, sed potius species ipsae, instar aliorum habituum, ab actuali cognitione proximè emanent.

Haec responsio vera quidem in se est, in praesentia tamen, petitionis principij vitio laborare videtur. Nam argumentum factum hoc ipsum vrget, non esse videlicet ad actuaalem cognitionem aliquid vltius desiderandum, quam speciem impressam, si ipsa formalis sit sui obiecti representatio in potentia. Quod si (vt res habet) vltius aliquid desideratur, ex eo est, quod species impressa vim tantum habet formalis representationis, actualisve cognitionis partialiter generandae. Quod declaratur, & confirmatur optima seminis, & viuientis ex illo producti analogia, quam aliquando Augustinus attigit de intellectu speciebibus. Nam species sunt quaedam veluti obiectorum feminae potentiae cognoscituae tanquam vtero mandata ad formandos conceptus, vnde & nomina ipsa conceptus, spiritalis generationis, & partus in hac materia passim vsurpata eidem analogiae attestantur. Nimirum, quia vt semen in se organa, vel potentias formaliter non habet, sed

vim effectiue formatricem organorum in foetu: ita impressa species formales obiectorum representationes non sunt, sed tantum causales.

Secundo probatur assertio. Nam facile plerique omnes admittunt, specie concursu ad cognitionem actuaalem impendi posse, non solum per obiectum ipsum, quando accommodatè vnitum est potentiae, vt in beata visione patet atque item in cognitione illa, qua Angelus se per suam essentiam intuetur, sed etiam suppleri posse per quauis aliam rem disparatam: hoc autem falso admittitur, si species esset formalis obiecti representatio, cum rem disparatam formaliter obiectum representare, sit impossibile. Dices in eo euentu id praestari per obiectum ipsum: sed non rectè siquidem, quod assumpta fuerit res alia disparata pro specie, nulla ob id facta fuit mutatio circa obiectum: aut ergo cum adest etiam species, obiectum nihilominus munus illud praestat, quod falso dicitur: aut species semper effectuum tantum concursu exerceat: atque adeo absque vlla formali representatione obiecti, quod est intentum.

Et confirmatur primo, quoniam indicatiui habitus scientiarum, ac similes alij, representatiui formaliter non ponuntur, & si in ipsis actualibus qualitatibus, ad quas effectiue concurrunt, formalis conformitas, propriaque veritas ad ipsa iudicata obiecta reperitur: ergo neque species, quae habitus etiam quidam sunt ad simplices conceptus concurrentes, formaliter representatiuas esse oportet. Confirmatur secundo exemplo diuinae essentiae, quae ad cognitionem creaturarum concurrunt in beatis: cum tamen earum representatiua formaliter intentionaliter non sit.

Tandem declaratur conclusio veluti à priori. Nam similia ea dicuntur, quae vnitatem aliquam, seu identitatem inter se habent, ac adeo eo verius, magisque similia dicuntur, quo vnitas, seu identitas maior fuerit. Est autem maior in essentia, quam in accidente aliquo, vt notum est: ac primo loco, si sit vnitas in numerica essentia, ob quam rationem quaelibet persona diuina sine discrimine alterius similis (non dico imago, maxime proprie dicitur. Secundo loco, si sit vnitas specifica, vt inter duo eiusdem speciei individua. Accidentaliter porro vnitas, siue identitas in aliquo accidente de genere quantitatis appropriatè dicitur aequalitas: de genere autem qualitatis commune nomen similitudinis retinuit. Et haec quidem omnes similitudines reales sunt, seu absque villo respectu ad mentem. Vltimus vero similitudo alia inuenitur, ac intentionalis dicitur, non quod pendeat à mente instar secundarum intentionum, sed quia proprie cernitur intra potentias in obiecta intendentes: quales sunt omnes cognoscituae facultates. Quia ergo talis tendentia non est, vt potentia realiter ipsum obiectum efficiat, sed vt ei se conformet: ideo multum deficiens est talis conformitas, siue vnitas, sicut vmbra, vel pictura à realitate exemplaris deficit: vnde per quandam solummodò analogiam attributionis cognitio vnitatem, seu identitatem, ac proinde similitudinem cum obiecto habet.

Ex quibus colligitur primò, propriam vnioeque dictam similitudinem debere esse realem, qualis inter duo visitur quae vtrinque habent eandem naturam substantialem, vel accidentalem, vt explicatum est: illam vero aliam intentionalem, analogicè talem dici. Secundo colligitur, quod in assertione intendimus, neque hanc similitudinem defectuosam, & analogam, oportere inueniri in specie impressa, cum sit solum instrumentum quoddam ad ipsam actuaalem, & expressamque similitudinem formandam. Tercio colligitur, obiter vis rationis negantiu speciem possibilem distin-

nit. c. 17. Et ultimo.

23. Suadetur secundò eadem assertio.

Effugij impugnatio.

14. Confirmatio impugnatio.

Cessatio iterum.

15. Suadetur.

tertio dista. assertio quod de vnitate vnitas maior in essentia, quam in accidente aliquo, vt notum est: ac primo loco, si sit vnitas in numerica essentia, ob quam rationem quaelibet persona diuina sine discrimine alterius similis (non dico imago, maxime proprie dicitur. Secundo loco, si sit vnitas specifica, vt inter duo eiusdem speciei individua. Accidentaliter porro vnitas, siue identitas in aliquo accidente de genere quantitatis appropriatè dicitur aequalitas: de genere autem qualitatis commune nomen similitudinis retinuit. Et haec quidem omnes similitudines reales sunt, seu absque villo respectu ad mentem. Vltimus vero similitudo alia inuenitur, ac intentionalis dicitur, non quod pendeat à mente instar secundarum intentionum, sed quia proprie cernitur intra potentias in obiecta intendentes: quales sunt omnes cognoscituae facultates. Quia ergo talis tendentia non est, vt potentia realiter ipsum obiectum efficiat, sed vt ei se conformet: ideo multum deficiens est talis conformitas, siue vnitas, sicut vmbra, vel pictura à realitate exemplaris deficit: vnde per quandam solummodò analogiam attributionis cognitio vnitatem, seu identitatem, ac proinde similitudinem cum obiecto habet.

26. Corollar.

Secundum.

Tertium.

distin-

20.

1. Assertio cum bis facta. Con. 1. de impugnat. c. 1. 2. de illis. 3. de illis. 4. de illis. 5. de illis. 6. de illis. 7. de illis. 8. de illis. 9. de illis. 10. de illis. 11. de illis. 12. de illis. 13. de illis. 14. de illis. 15. de illis. 16. de illis. 17. de illis. 18. de illis. 19. de illis. 20. de illis. 21. de illis. 22. de illis. 23. de illis. 24. de illis. 25. de illis. 26. de illis. 27. de illis. 28. de illis. 29. de illis. 30. de illis. 31. de illis. 32. de illis. 33. de illis. 34. de illis. 35. de illis. 36. de illis. 37. de illis. 38. de illis. 39. de illis. 40. de illis. 41. de illis. 42. de illis. 43. de illis. 44. de illis. 45. de illis. 46. de illis. 47. de illis. 48. de illis. 49. de illis. 50. de illis. 51. de illis. 52. de illis. 53. de illis. 54. de illis. 55. de illis. 56. de illis. 57. de illis. 58. de illis. 59. de illis. 60. de illis. 61. de illis. 62. de illis. 63. de illis. 64. de illis. 65. de illis. 66. de illis. 67. de illis. 68. de illis. 69. de illis. 70. de illis. 71. de illis. 72. de illis. 73. de illis. 74. de illis. 75. de illis. 76. de illis. 77. de illis. 78. de illis. 79. de illis. 80. de illis. 81. de illis. 82. de illis. 83. de illis. 84. de illis. 85. de illis. 86. de illis. 87. de illis. 88. de illis. 89. de illis. 90. de illis. 91. de illis. 92. de illis. 93. de illis. 94. de illis. 95. de illis. 96. de illis. 97. de illis. 98. de illis. 99. de illis. 100. de illis.

21.

Quidam modo.

22.

Impugnatio.

Accedit op. citum exemplum.

1. p. 10.

cap. 14. de 1. tri-

distinctam divinam essentiam: quia iam concederetur
possibilis creatura, quæ esset formalis Dei simili-
tudo: habet nimirum vim hæc ratio si intelligatur
de similitudine aliqua reali, & uniuoca: de inten-
tionali verò, utpote nimium deiciente, & ana-
logica, ratio non concludit: etsi enim neque hoc
analogico modo oporteat speciem esse obiecto si-
mitem, ut diximus, attamen qui actualement cogni-
tionem, seu conceptum ita similem obiecto con-
cedunt, immerito ex hoc capite speciem Deo ita
similem negabunt. Quarto colligitur distinctio-
nem illam communem speciei intentionalis in esse
qualitatis, & in esse representatiui non esse pro-
priam, quævis putetur desumpta ex Aristotele
de Memoria, & reminiscencia, cap. 1. & ex S. Tho-
ma 3. contra Gentes, cap. 11. dicente divinam ef-
ficientiam esse formam intellectus non secundum
esse reale, sed secundum esse intelligibile. Nam
qualitas, quæ est species, non potest concipi sub in-
tegro conceptu huius qualitatis, nisi concipiatur
ut representatiua est formaliter, vel, ut verius
putamus, efficienter, quia hæc ipsa eius efficacia
transcendentalis ad expressam similitudinem, in-
cluditur in essentia illius. Et declaratur. Nam re-
duplicatio illa, ut representatiua est, vel reduplicat
esse reale, vel nihil reduplicat: si primum, certè
reale illud esse non erit substantiale: ergo acciden-
tale: neque alterius prædicamenti, quam qualita-
tis: ergo species etiam ut representatiua, est quali-
tas: nisi forte dicatur verba illa in esse qualitatis im-
portare tantum genus speciei, quod est qualitas,
illa verò in esse representatiui importare differentiã,
quod non in faciamur: Aristoteles tamen citatus,
illam distinctionem non tradit, sed tantum vult
speciem aliquando exercere munus suum, quan-
do scilicet per illam potentia operatur: aliquando
verò otiosi, ac veluti mortui modo manere in
potentiã. D. Thomas quoque solum intendit di-
uinam essentiam non ita dici formam intellectus,
ut illum realiter actuet, sicut calor calidam, si ce-
nim censeretur forma secundum esse reale: dici
autem posse formam intelligibilem, quia in intel-
lectu beati vicem subit speciei intelligibilis: statu-
tum sit ergo iuxta nætenuis dicta pro 4. conclu-
sione, impressis speciebus formales similitudines, ac
veluti picturas obiectorum non esse, grauiioresque
Philosophos, aut etiam patres ipsius verbis vten-
tes, in sensu causali, aut interdum de expressa ima-
gine procedere.

*Dubia tria enodantur circa propositas
assertiones.*

27. *Primum dubium.* Primum est circa primam & quartam conclu-
sionem: nam si ad cognoscendum requiritur spe-
cies representans, non poterit cognosci res non
existens, quia illa non potest representari: repræ-
sentantis enim ad representatum, debet esse rela-
tio realis: vel saltem non poterit cognosci res im-
possibilis, ut chimæra, cum impossibilia repræ-
sentari nequeant, similiterque entia rationis: er-
go nec cognosci: priuationum etiam dari species
non videntur, cum tamen cognoscantur, nam sicut
conspicio locum, v.g. esse lucidum, ita & tene-
brosum esse: & Aristoteles sæpe scribit, idem esse
sensum obiecti, & priuationis illius.
28. *Respondetur.* Respondetur, res non existentes optimè repræ-
sentari posse, nec semper inter representans, & re-
presentatum dari relationem realem: repræsen-
tans ergo ut sic absolutum quidpiam est aptum ut
realiter referatur, si representatum existat. Iam
verò impossibilia cognoscuntur per species re-
presentantes partes possibiles: sic ergo aliquo mo-
do depingi, aut representari valent, ut chimæra,
nimirum partes illæ, ut secundum exteriorem fi-

guram representantur, possibiles sunt, represen-
tarique possunt etiam ut coniunctæ, quævis con-
iunctio earum substantialiter sumptarum sit im-
possibilis: entia verò rationis finguntur, & cognos-
cuntur per species earum rerum, in quibus fun-
dantur, addito discursu, & reflexione intellectus:
priuatio denique consimili modo cognoscitur per
species suppositiui, ut Aristoteles docet lib. 3. de
Anima, cap. 7. Itaque concludit argumentum sen-
sum externum positiuo actu non cognoscere pri-
uationem, nec enim visus tenet actum positiuum
videt, vel auditus silentium percipit, dicuntur ta-
men cognoscere priuationem suorum obiecto-
rum non positiue, sed priuatiue, quia in eorum
absentia carent actibus: tunc verò potentia inte-
rior saltem, quæ vim habet discurrendi per spe-
ciem positiui obiecti cognoscit priuationem il-
lius. Nam cum lux, verbi gratia, adesse, necessariò
oculus non impeditur immutari, unde si non
immutetur potentia interior per speciem lucis, di-
gnoscat abesse lucem, cum oculus expeditus non
immutetur.

Secundum dubium est circa secundam conclu-
sionem, nam ex ea videtur destrui prologium A-
ristotelis lib. 3. de Anima, cap. 4. potentiam cog-
noscitiuam debere esse denudatam à natura sui ob-
iecti, ne intus existens prohibeat extraneum: at-
que ita omne recipiens debere esse denudatum à
natura recepti. Nam iuxta dictam conclusionem
fatis est, quod ipsa potentia careat speciebus se-
cundum se, ut immutari possit ab obiecto: ergo
non est necesse, quod sit denudata à reali natura
ipsius obiecti: ut licet oculus esset albus, esset nihil-
ominus in potentia ad receptionem specierum
omnium colorum, quia careret illis: quemadmo-
dum licet existat lucidus, est tamen in potentia
ad recipiendas lucidi, & aliorum visibilibus spe-
cies.

Respondetur argumentum concludere, illa pro-
logia, *Intus existens, &c. recipiens debet esse denudatum,*
&c. applicata ad potentias cognoscitiuas non pos-
se in eo fundari, quod oporteat potentiam recepti-
uam carere actui, ut illum possit recipere. Ex hoc
enim fundamento tantum concludi valet poten-
tiam cognoscitiuam, ut ab obiecto pati possit, ca-
rere debere speciebus ipsis, non verò carere reali
natura obiecti, quapropter dicta prologia ne-
quaquam verificantur in potentia cognoscitiua
ut sic, sed ut plurimum verificari possent in po-
tentis materialibus propter specialem condi-
tionem earum, ut supra lib. 1. cap. 9. à n. 23. dicere co-
peramus.

Ad cuius intelligentiam est aduertendum po-
tentiam sensitivam in suo organo requirere cer-
tum temperamentum qualitarum, ut per illud
debite recipere possit proprias species: nam licet
ea receptio intentionalis sit, non tamen sine dis-
crimine exerceri potest in quolibet subiecto: non
enim organum visus potest immutari à sono, nec
organum auditus à luce, quia non quilibet res est
susceptiua quarumlibet specierum: vnumquod-
que ergo obiectum sensibile determinat certum
subiectum immutabile ab ipso, cum quo habet
quandam consonantiam, & conuenientiam, ut il-
li aliquomodo assimilari possit, unde in sequenti-
bus videbimus vnumquodque organum accom-
modatum existere obiecto potentia, quam susti-
net, unde ex hac parte iam colligi potest, si tale or-
ganum naturam haberet obiecti alicuius, poten-
tiam impediendam fore cognitionem obiectorum
aliorum, propter hoc enim pupilla oculi omni co-
lore vacat, quia si nigra esset, vel alio colore tincta,
non esset apta ad recipiendas species albedinis,
cum hac non sit immutatiua rei nigre, nec assi-
mulatiua illius, etiam intentionaliter.

Secundo

SVAREZ
de Angelis, op.
re 6. d. 1. m. et
anima.

Tom. I.

lib. I.

cap. I.

art. I.

q. I.

ad 1. m.

ad 2. m.

ad 3. m.

ad 4. m.

ad 5. m.

ad 6. m.

ad 7. m.

ad 8. m.

Secundo est aduertendum multis modis fingi posse sententiam potentiam habere intra se obiectum suum, vel partem illius: vno, si ipsa potentia sit pars aliqua sui obiecti, veluti si visus esset color aliquis, altero, si aliqua pars obiecti sit coniuncta potentiae, vt si color aliquis visui inhaereret: tertio si fingatur coniuncta organo, vt si pupilla oculi esset colorata: omnibus ergo his modis necessarium est potentiam cognoscitiuam materiale esse denudatam à suo obiecto. Nam si, iuxta primum modum, potentia cognoscitiua pars esset sui obiecti: eiusdem ordinis, & materialitatis esset cum illo, quod plane est contra naturam cognoscitiuae potentiae, quae abstractionem aliquam à materia semper exigit, ideoque cum potentia materialium cognoscendum obiecta sint materialia, necesse est, vt illa abstrahant à tali materialitate, atque adeo denudatae sint omnino à natura talis obiecti, quae ratio in potentijs spiritualibus non procedit, cum omnem abstractionem necessariam ad cognoscendum habeant. Et deferre hanc ratio potest Aristoteli ad probandum intellectum non esse corporeum: cum enim hoc comprehendat sub obiecto suo omnia corpora, magis abstrahere debet à materia, quam corpus omne: quod non fieret nisi ascendendo ad gradum rerum immaterialium. Probat quoque ratio de secundo modo, nimirum potentiam cognoscitiuam materiale debere quoque denudatam esse ab obiecto suo, ita vt huius pars nulla ei inhaereat, alijs talis potentia imperfecta esset, ac nimis materialis, proindeque minime idonea ad percipiendum alia partialia obiecta.

Tertius denique modus impediret etiam potentiam: vbi aduertendum in organo potentia materialis posse considerari tum id, in quo adequatè subiectatur potentia, tum cetera omnia, quae circumstant ipsum organum, atque ad tuendum illud, conseruandumque ordinantur, vt in visu, totus quidem oculus potest dici organum: adequatum tamen sola est pupilla, reliqua vero ad protectionem illius sunt ordinata: igitur proloquium illud locum habet in organo adequato potentiae, nam si in illo esset aliquid obiecti, impediret sane cognitionem aliorum, non tamen si esset in partibus circumstantibus: sic de facto in oculo sunt colores, qui nihil obstant visioni, eo quod non existunt in adequato organo: de qua re inferius cum de potentia visus agitur. Ratio autem cur iuxta dictum tertium modum obiectum existens in organo impediret actum, ea est, quia vel simul cum alijs obiectis immutaret potentiam, atque ita impediret puram immutationem aliorum, quemadmodum color existens in medio, vel sapor impedit sensationem obiecti, quia nimirum potentiam simul cum alijs immutat, ac per eandem lineam: quo fit, vt species mixtae, & multiplices imprimantur, nequeatque proinde potentia distincte cognoscere: imo aliquando obiectum sic existens in potentia, seu in organo, impediret omnino cognitionem aliorum, quia impediret immutationem ab eis faciendam, vt de facto contingit in tactu, sicut suo loco explicabimus. Denique quamuis immutatio sit intentionalis, est nihilominus virtualiter saltem assimilatiua ipsius potentiae, atque organi: requiritur ergo organum nudum, ac purum, vt sit aptum specierum receptaculum: sic ergo verificatur Aristotelis essatum in potentijs materialibus, in spiritualibus autem minime: & ideo in eis intrinsecus sensus non prohibet extraneum. Et per hanc patet solutio argumenti supra facti in num. 29.

Tertium dubium est circa eandem secundam conclusionem, nam si obiectum cognoscitiuae potentiae tantum intentionaliter immutat poten-

Francisco Suárez de Anima.

tiam, profecto obiectum cognoscibile, quantumuis excellens, potentiam non corrumpet, quod est contra experientiam, sonus enim excellens corrumpit auditum, & visibile lucidissimum disgregando visum laedit, quod etiam testatur Aristoteles lib. 2. de anima, text. 123. & lib. 3. text. 143. Respondendum obiectum cognoscibile quantumuis perfectum non ledere, imo perficere potentiam intellectiuam, cum sit incorruptibilis, quod notauit Aristoteles l. 3. cap. 4. at vero sententiam corrumpere, quia species sensibilis (ait Caietan. l. 2. c. 12.) proportionem requirit cum sensu, quam si excedat, ipsum corrumpit. Sed ratio haec non satisfacit, quia species intentionales non alterant potentias secundum esse naturale, vnde interiores sensus nunquam corrumpunt. Et ratio est, quia lesio sensus potissime fit in subiecto organo, ipsa vero potentia de se inuariabilis est, donec corrumpatur, quia nec intendi potest, nec remitti: organum igitur ex eo laeditur, quia eius temperamentum soluitur aut per alterationem alicuius qualitatis primae, nam in proportionem earum consistit, aut ex violenta aliqua diuisione organi, quam alterationem, aut diuisionem species intentionales causare nequeunt, ac proinde nec lesionem in sensu.

Et ideo dicendum est obiectum, vt cognoscibile, semper quidem esse perfectum potentiae, quia tantum intentionaliter immutat illam, atque ex vi huius actionis ipsam semper perficere, contingere autem non raro, vt tali actioni coniungatur materialis, & physica actio, ratione cuius sensibile corrumpit sensum, sic in tactu admiscetur actio primarum qualitatum, & in gustu similiter, in olfactu quoque actio caloris interuenit, cum exhalatio odorifera sit nimis calida, vt videbimus suo loco in auditu: deinde admiscetur vehemens aeris commotio, quae dolorem causat pulsando auditum, oculos vero quauis colores non laedant, quod actio non sint, ibi tamen aliquando miscetur actio vaporis nocui à re visa emissi, actio quoque realis lucis vehementis nocet, vnde res albae, quia in eis maior est lucis repercussio, magis nocent visui, quam alba colorata, ac visus inter ceteros sensus laeditur facilius, quia est delicatissimi organi. Addendum tamen, aliquando potentiam cognoscitiuam materiale laedi non tam ex actione obiecti, quam ex continuata actione, sic visus flaccescit attente videndo, imaginatio alfiduo operando, ac fortasse per omnibus ambo, quia perfectiores sensus sunt, attentionemque requirunt maiorem, & visus specialiter, quia vt exactè videat fixum esse oportet, cum tamen de se nimium mobilis sit. Quare dum intente figitur, distensio neruorum sequitur, & dolor, vel lassitudo: ac maior in rem minimam intendendo, quia ad hoc maior oculorum defixio postulat. Ad argumentum ergo respondetur, obiectum cognoscibile, quantumuis excellens, si tantum immutaret potentiam in ratione cognoscibilis, nunquam illam ob id corrumpitur, secus autem si illam alia ratione immutaret, vt diximus.

CAPVT III.

Virum actus potentiae cognoscitiuae sit aliquid distinctum ab specie.

Diximus de obiecto cognoscibilis: sequitur vt de actu dicamus, de quo primo videndum est, quid sit, postea quomodo fiat, & quid producat: est ergo in quaestione proposita opinio quorundam asserentium actum cognoscendi non esse qualitatem distinctam à potentia, & specie, sed esse solam eius receptionem vitalem. Quam opinionem sic

K expli-